

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10.61>

УДК 336.74

О. Г. Римар,

к. е. н., доцент,

Нововолинський навчально - науковий інститут економіки та менеджменту

Західноукраїнського національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2273-1157>

ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

О. Рymar,

PhD in Economics, Associate Professor,

Novovolynsk Educational and Scientific Institute of Economics and Management,

Western Ukrainian National University

DIGITAL CURRENCIES AS A FACTOR IN THE MODERNIZATION OF THE GLOBAL FINANCIAL ARCHITECTURE: PROSPECTS AND RISKS

Дана стаття присвячена розвитку та впровадженню цифрових валют центральних банків, як інноваційного елементу грошово-кредитної системи в новітній фінансовій архітектурі. У результаті дослідження встановлено, що цифрові валюти центробанків орієнтовані на потреби держави та суспільства, а саме: зменшення тіньової економіки, боротьба з корупцією та ухиленням від сплати податків, пришвидшення транзакцій, підвищення купівельної

спроможності населення, уникнення бюрократії, стимуляція виробничого процесу та продуктивності праці, що у свою чергу забезпечить глибоку модернізацію національної фінансової системи, інтеграцію у глобальні фінансові стандарти та створить усі умови для підвищення прозорості, безпеки та ефективності грошового обігу. Проведена порівняльна характеристика CBDC (цифрових валют) із криптовалютою, виокремлені спільні та відмінні характеристики цих валют. Встановлені основні фактори, що стимулюють центральні банки запроваджувати такий інноваційний фінансовий інструмент грошового обігу. В процесі дослідження виявлено, що близько 100 країн світу активно займаються дослідженнями та розробкою пілотних проєктів у цій сфері, зокрема і Україна. Виокремлено ризики та загрози запровадження цифрових валют для державних та громадських інтересів, серед них основними є: низький рівень цифрової та фінансової грамотності громадян, недосконалий механізм захисту даних та конфіденційності, втрата фінансової анонімності, тотальний контроль з боку держави за усіма транзакціями. Отримані результати дослідження можуть слугувати основою для подальших регуляторних рішень та стратегій розвитку національного фінансового сектору в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій.

This article is devoted to the development and implementation of central bank digital currencies as an innovative element in the monetary system within the latest financial architecture. The study found that central bank digital currencies are geared toward the needs of the state and society, namely: reducing the shadow economy, combating corruption and tax evasion, speeding up transactions, increasing the purchasing power of the population, avoiding bureaucracy, stimulating the production process and labor productivity, which in turn will ensure a profound modernization of the national financial system, integration into global financial standards, and create all conditions for increasing the transparency, security, and efficiency of money circulation. A comparative analysis of CBDC (digital currencies) and cryptocurrencies was conducted, highlighting the common

and distinctive features of these currencies: the issuer of digital currency is the country's central bank, while cryptocurrencies are a decentralized system, with the currency in the hands of private individuals; digital currency has legal tender status, while cryptocurrency has no official legal status; digital currency is backed by the state and the national economy, while cryptocurrency is not backed by anything, not even an asset, and is not pegged to the dollar or euro; The exchange rate of digital currency is synchronized with the national currency and is stable, while cryptocurrency is volatile and unstable. Digital currency is fully regulated by the state, while cryptocurrency is not subject to centralized regulation. The digital currency of central banks is transparent, all transactions are open and tracked by state authorities, while cryptocurrency depends on the blockchain network and is often anonymous. The main factors that encourage central banks to introduce such an innovative financial instrument of money circulation. The study found that about 100 countries around the world are actively engaged in research and development of pilot projects in this area, including Ukraine.

The risks and threats of introducing digital currencies for state and public interests have been identified, among which the main ones for the state are: low level of digital and financial literacy of citizens; uneven access to digital financial services; imperfect data protection and confidentiality mechanisms; vulnerability to cyberattacks. For ordinary citizens: loss of financial anonymity; total state control over all transactions; violation of privacy boundaries; assignment of a corresponding rating and transparent identification of a person; economic risks (changes in monetary policy). The results of the study can serve as a basis for further regulatory decisions and strategies for the development of the national financial sector in the context of the rapid development of digital technologies.

Ключові слова: *глобалізація, цифрові валюти центробанків, криптовалюта, монетарна політика, транзакція, держава.*

Keywords: *globalization, central bank digital currencies, cryptocurrency, monetary policy, transaction, state.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Геополітичні процеси у всьому світі безповоротно впливають на структуру та функціональну архітектуру фінансових національних систем, ініціюючи їх реформування та модернізацію відповідно до нових економічних викликів. У цьому контексті не залишилася осторонь і фінансово-кредитна система України: вона інтегрується у фінансово-економічний простір Європи, запозичуючи інституціональні та технологічні практики, а також реалізовує стратегію впровадження національної цифрової валюти як нового елементу грошово-кредитних механізмів.

Роль та необхідність такого інноваційного цифрового інструменту значна, адже забезпечить глибоку модернізацію національної фінансової системи та інтеграцію її у глобальні фінансові стандарти, з іншої сторони створить усі умови для підвищення прозорості, безпеки та ефективності грошового обігу. Тому актуальним питанням є проаналізувати роль цифрових валют у забезпеченні фінансової стабільності та конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобальних трансформацій. Визначити потенційні переваги та ризики впровадження національної цифрової валюти для фінансово-кредитної системи України, та оцінити можливості гармонізації української фінансової системи з європейським фінансовим простором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Цифрові валюти центробанків давно привертають увагу багатьох науковців вітчизняного та зарубіжного простору. Особливо великий інтерес прикутий до пілотних проєктів, що впроваджуються центральними банками по усьому світу. Так сутність цифрових валют центробанків і Європейський криптовалютний ландшафт досліджував Олійник О.О.[5] Детальний аналіз світового досвіду впровадження цифрових валют здійснили такі науковці як Король М.М., Співак В.О. [6], при цьому тренди і перспективи CBDC в Україні докладно розглянули Хуторна М.Е., Запорожець

С.В., Ткаченко Ю.П.[1], та інша плеяда вітчизняних науковців, як от Башлай С.В., Чернишева О.Б., Возняковська К.А. [2]. Попри значні напрацювання у цій сфері, все-таки залишаються питання, які потребують подальших напрацювань та відкриттів. Актуальність даного питання посилюється стрімким розвитком фінтеху, блокчейн-технологій та штучного інтелекту, що особливо важливо для України в напрямку проєвропейського курсу розвитку.

Формулювання цілей статті. З огляду на глобальні фінансові трансформаційні зміни, що відбуваються на усіх континентах світу, запровадження цифрових валют (CBDC) привертає увагу широких кіл фінансистів, банкірів та провідних науковців. Це економічне явище є абсолютно новим і цікавим, з великим майбутнім особливо для економік країн, де корупція та тінізація доходів присутня у всіх сферах економіки. З огляду на такі проблеми метою статті є дослідження цифрових валют як інструменту контролю, регулювання грошових потоків та оптимізація їх зі сторони державних інституцій, що стане досить актуальним і своєчасним як у період воєнних дій, так і поствоєнного відновлення України, визначення переваг та недоліків такої форми грошей для пересічних громадян.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Протягом історичного розвитку грошові відносини зазнали суттєвої еволюції, проходячи кілька етапів трансформації. Від натурального обміну та використання товарів як еквіваленту вартості гроші поступово набули металевої форми, а згодом — паперової, що втратила власну матеріальну цінність і стала виключно носієм номінальної вартості, визначеної державою. Сучасний етап характеризується домінуванням безготівкових розрахунків, реалізованих через електронні платіжні інструменти (дебетові та кредитні картки), тоді як перспективним напрямом розвитку грошового обігу вважається впровадження цифрових валют центральних банків (Central Bank Digital Currencies, CBDC), здатних радикально змінити структуру та механізми фінансової системи.

Цифрова валюта центробанку (Central Bank Digital Currency, CBDC) – це цифрова форма традиційних грошей, певний цифровий код, єдиним

емітентом, єдиним центром управління і контролю якого виступає центральний банк. Отже, цифрова валюта центрального банку (CBDC) є офіційною формою національної грошової одиниці в електронному форматі, що має статус законного платіжного засобу та повністю забезпечується державою. Її номінальна вартість і курс залишаються ідентичними до традиційної фіатної валюти, що забезпечує повну синхронізацію з офіційним обмінним курсом і стабільність купівельної спроможності. На відміну від децентралізованих криптовалют, CBDC не має волатильності ринкового характеру, оскільки її емісія, обіг і регулювання здійснюються виключно центральним банком, отже така валюта централізована, прозора і відкрита, що гарантує високий рівень довіри, знижує ризики втрати вартості, та забезпечує інтеграцію цифрової форми грошей у діючу фінансово-кредитну систему без порушення монетарної стабільності [3].

Для більш глибокого розуміння сутності CBDC розглянемо її відмінність від криптовалют (таблиця 1).

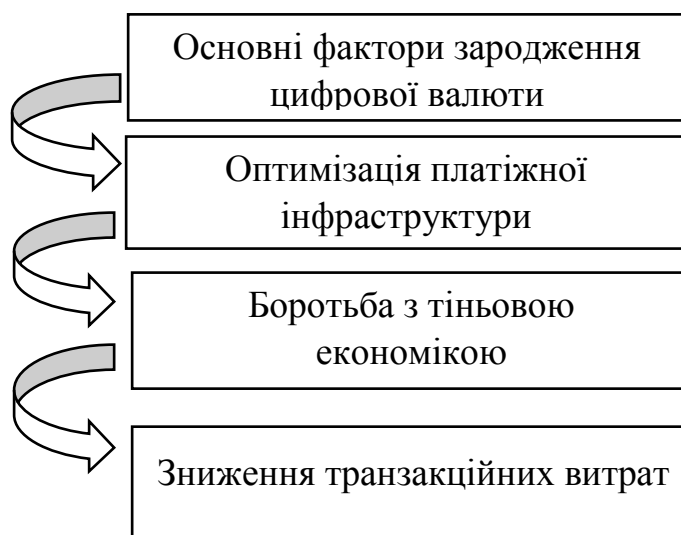
Таблиця 1. Порівняльна характеристика цифрової валюти центрального банку та криптовалют

Критерій	Цифрова валюта центробанку	Криптовалюти
Емітент	Центральний банк (державний орган)	Децентралізована мережа або приватні компанії
Правовий статус	Статус законного платіжного засобу	Відсутній офіційний правовий статус (в більшості країн)
Забезпечення	Забезпечена державою та національною економікою	Не забезпечені фізичними активами або державою
Курс та стабільність	Синхронізований з національною валютою, стабільний	Висока волатильність, залежність від ринкових коливань
Регулювання	Повністю регулюється державою	Практично відсутнє або обмежене регулювання
Прозорість	Висока, транзакції відстежуються державними органами	Залежить від блокчейн-мережі, часто анонімні
Мета використання	Офіційні розрахунки, підвищення ефективності платіжної системи	Інвестиції, спекуляції, децентралізовані фінансові сервіси
Технологія	Використання блокчейну або централізованої платформи	Блокчейн, централізована структура

Джерело: сформовано автором на основі [5]

З огляду на порівняльні характеристики стає зрозумілим, що увесь функціонал цифрової валюти спрямований на приплив грошей в економіку через ліквідацію так званих «сірих» схем, також видається можливим при використанні такої форми грошей пряма кореляція між зростанням швидкості обігу грошей та розширенням виробничого процесу, підвищенням економічної активності населення та тісна соціально-економічна взаємодія між громадянами та державою.

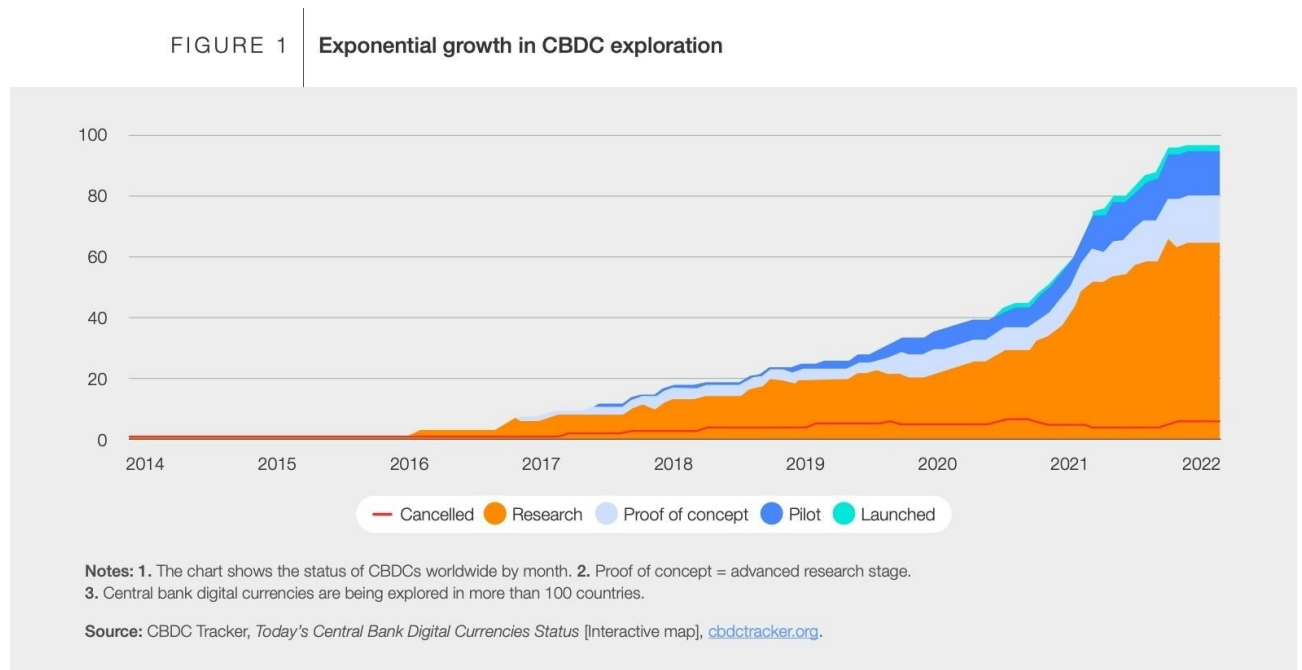
Інтерес до цих валют ще зріс під час пандемії COVID-19, який став катализатором активної їх розробки та підготовки до впровадження, саме тоді більшість споживачів товарів та послуг схилилися до безготівкових розрахунків та надавали перевагу онлайн-магазинам, що було спричинено обмеженням фізичних контактів і ризиком передачі вірусів через готівку. Окрім того, під час пандемії виникла потреба у механізмах прямого розподілу коштів громадянам (соціальні виплати через цифрові платформи) та стимуляції електронної комерції через використання дистанційних платформ здійснення фінансових операцій. Основні фактори, що стимулюють запровадження CBDC у провідних країнах світу представлені на рис.1.

Рис.1. Основні фактори, що стимулюють запровадження цифрових валют

Згідно даних Всесвітнього економічного форуму більше 100 країн світу активно займаються дослідженнями і розробкою в галузі CBDC, а 11 країн вже запустили цифрову валюту, проте інші 21 країна на етапі реалізації пілотних

проектів. Зростання інтересу до цифрових валют в динаміці років представлено на рис.2.

Рис.2. Тенденції впровадження цифрових валют у світовій фінансовій системі [2]

На сьогодні задача CBDC не замінити готівкові гроші, а активно їх доповнити. Згідно даних Harvard Business Review (HBR), більше 90% грошей в обігу, вже у формі цифрових грошей. Функціонал цифрових грошей представлений певним цифровим кодом, що буде зберігатися у цифровому гаманці кожної особи, а гаманці у свою чергу – на серверах Центрального банку (єдиного монетарного репозитарію держави) [5]. Існує декілька причин, чому Центральні банки так зацікавлені в розробці та подальшій емісії такого типу валюти. По-перше, це надає їм монопольне право над повним контролем грошового обігу в країні, який стає прозорим і відкритим для усіх інших державних інституцій (скорочення ролі комерційних банків); по-друге, це прицільна боротьба з відмиванням грошей та приховуванням доходів від оподаткування; по-третє, посилення фінансової інклюзії, по-четверте, підвищення ефективності вкладання коштів державою (будівництво доріг, метро, сміттєвих заводів), по-п'яте, інноваційний розвиток фінтех-сектору.

Окрім цього додаткові позитивні ефекти: зростання обсягів безготівкових розрахунків, скорочення вартості транскордонних витрат (відсторонення операторів грошових переказів), швидка фінансова підтримка населення та підвищення ролі цифрової економіки.

У 2020 році Багамські Острови стали першою державою, що впровадила цифрову валюту центрального банку (CBDC). Запровадження національної цифрової валюти під назвою «Sand Dollar» було спрямоване на підвищення рівня фінансової доступності для населення, що розмістилися на понад 700 островах, частина яких мала обмежений доступ до банківської інфраструктури та банкоматів. Призначення «Sand Dollar» було зорієнтовано на усунення бар'єрів, що перешкоджали громадянам в отриманні доступу до еквівалента депозитного рахунку чи мобільного гаманця задля здійснення фінансових транзакцій [2].

Однією з ключових причин упровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) є необхідність розширення фінансової доступності. Показовим прикладом є і досвід Нігерії, яка у 2021 році запровадила власну CBDC — eNaira. Це рішення було зумовлене тим, що близько третини населення країни не мають банківських рахунків, що обмежує їх участь у фінансовій системі [2].

Інша країна Північної Америки – Ямайка офіційний запуск цифрової валюти ще здійснила у 2022 році адже мала високий рівень готівкових розрахунків — понад 90% транзакцій, та через перспективу розширення фінансової інклюзії. Так як близько 17% населення не мали доступу до банківських послуг, що у свою чергу знизило вартість обігу готівки та підвищило ефективність платежів [6].

Найбільший проєкт по CBDC реалізував Китай. Цифровий юань давно в обігу і використовується через мобільний застосунок Digital Yuan App, та може працювати офлайн (без інтернету). Разом з тим, Швеція і Норвегія, як і інші провідні країни світу досліджують цю технологію і перебувають на стадії пілотних проєктів.

Україна також не залишається осторонь, НБУ у 2016 році розпочав пілотний проєкт з випуску національної цифрової валюти – Е-гривня. Протягом пілотного проєкту було випробувано блокчейн-платформу для випуску CBDC, як інструменту роздрібних платежів, досліджено міжнародний досвід та підходи до впровадження CBDC, проаналізовано макроекономічний ефект та розпочато розробку нормативно-правової бази [4].

Однак залишаються у цих проєктах і певні загрози, як для держави, так і для пересічних громадян, що представлені у таблиці 2.

Таблиця 2. Ризики та загрози запровадження цифрових валют для державних та громадських інтересів

Економічний учасник процесу	Ризики та загрози
Держава	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень цифрової та фінансової грамотності громадян; - низький рівень довіри громадян до цифрових послуг держави; - нерівномірний доступ до цифрових фінансових послуг; - недосконалий механізм захисту даних та конфіденційності; - уразливість до кібератак;
Пересічний громадянин	<ul style="list-style-type: none"> - втрата фінансової анонімності; - тотальний контроль з боку держави за усіма транзакціями; - порушення кордонів приватності; - присвоєння відповідного рейтингу і прозорої ідентифікації особи; - економічні ризики (зміна монетарної політики)

Джерело: сформовано автором

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, цифрові валюти центральних банків (CBDC) виступають новим етапом еволюції грошових відносин та одним із ключових факторів трансформації світової фінансової архітектури. Їх поява зумовлена потребою підвищення прозорості, ефективності та інклюзивності фінансових систем, а також необхідністю посилення контролю над грошовим обігом і

боротьбою з тіньовими фінансовими практиками. Цифрові валюти центробанків дозволяють: зміцнити довіру до національної валюти та державних інститутів; забезпечити інтеграцію громадян у фінансову систему, особливо у країнах із низьким рівнем банківської доступності; підвищити швидкість та безпечність транзакцій; знизити витрати на обслуговування готівкового обігу; створити основу для розвитку цифрової економіки та інноваційного фінтех-сектору.

Разом з тим, впровадження CBDC несе низку загроз, серед яких — ризик тотального контролю за приватними фінансами, вразливість до кібератак, загострення проблеми захисту персональних даних та потенційна втрата довіри з боку громадян у разі недосконалої реалізації проєктів.

Таким чином, CBDC не є універсальним рішенням усіх фінансових проблем, проте їх поява знаменує якісно новий виток розвитку монетарних систем, у якому баланс між інноваційністю, стабільністю та безпекою стане ключовим чинником. Подальші розвідки у цій сфері варто зосередити на технологічних аспектах впровадження CBDC та їх оптимізації, доцільно більш глибоко дослідити практику зарубіжних країн, де цифрова валюта давно впроваджена і функціонує в економіці. Також цікавим для подальших досліджень видається питання, як цифрові валюти можуть змінити світовий торгівельний устрій, та яку роль у цьому відіграватиме державно-приватне партнерство.

Література

1. Хуторна М. Е., Запорожець С. В., Ткаченко Ю. П. Цифрові валюти центральних банків: світові тренди та перспективи в Україні. Соціальна економіка. 2021. Вип. 61. С. 123-134.

2. Башлай С.В. Чернишева О.Б., Возняковська К.А. Світовий досвід розвитку цифрових валют центральних банків і його впровадження в Україні. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-87> (дата звернення: 09.09.2025).

3. Наторіна А. О. Цифрові тренди: глобальний та національний аспекти. Економічний простір : Збірник наукових праць. 2018. № 130. С. 14-22. DOI: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/183> (дата звернення: 05.09.2025).

4. Шаповал Ю. Цифрові валюти центральних банків: досвід пілотних проєктів та висновки для НБУ. Економіка і прогнозування. 2020. № 4. С. 103-122.

5. Олійник О.О. Цифрові валюти центральних банків (CBDC) і європейський криптовалютний ландшафт: виклики, можливості та перспективи регулювання. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 4. С. 177-187.

6. Король М.М., Співак В.О. Аналіз світового досвіду впровадження центральними банками цифрових валют. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2021. № 39. С. 95-103.

References

1. Khutorna, M.E. Zaporozhets, S.V. and Tkachenko, Yu.P. (2021), “Central bank digital currencies: global trends and prospects in Ukraine”, *Sotsialna ekonomika*, vol. 61, pp. 123-134.

2. Bashlai, S.V. Chernysheva, O.B. and Vozniakovska, K.A. (2021), “Global experience in developing central bank digital currencies and its implementation in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-87>.

3. Natorina, A.O. (2018), “Digital trends: Global and national aspects”, *Ekonomichniy prostir* vol. 130, pp. 14-22, available at: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/183> (accessed September 05, 2025).

4. Shapoval, Yu. (2020), “Central bank digital currencies: Experience of pilot projects and lessons for the National Bank of Ukraine”, *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 4, pp. 103-122.

5. Oliinyk, O.O. (2024), “Central bank digital currencies (CBDC) and the European cryptocurrency landscape: challenges, opportunities, and regulatory prospects”, *Kyivskyi ekonomichnyi naukovyi zhurnal*, vol. 4, pp. 177-187.

6. Korol, M.M. and Spivak, V.O. (2021), “Analysis of global experience in the introduction of central bank digital currencies”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 39, pp. 95-103.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2025 р.